

IJORCES

**INTERNATIONAL JOURNAL
OF CONFERENCE SERIES ON EDUCATION
AND SOCIAL SCIENCES.**

**PUBLISHER: ÇORUM: OGERINT -INTERNATIONAL
ORGANIZATION CENTER OF ACADEMIC RESEARCH**

IJORCES

**International journal of conference series on education
and social sciences. (Online)**

February 2023

Science Editor: **Sari Lindblom**
Vice-rector and professor at University of Helsinki

Copyright © 2023

By Çorum: Ocerint -International Organization Center of Academic Research

All rights reserved.

Available at ijorces.org

Published:

Çorum: Ocerint -International Organization Center of Academic Research

ISSN 2717-7076

Bursa

Bursa, Turkey

Editorial Board Members

Prof. **Hakan Mete Dogan**, Tokat Gaziosmanpasha University, Turkey

Prof. **Afsun Sujayev**, Institute of Additive Chemistry of the ANAS, Azerbaijan

Prof. **Nadir Mammadli**, Azerbaijan Architecture and Construction University, Azerbaijan

Prof. **Munevver Sokmen**, Konya Food and Agriculture University, Turkey

ELSEVIER

SSRN
Electronic Journals

Universal
Impact Factor

OLAMNING LISONIY MANZARASI MUAMMOSINING NAZARIY TADQIQI

Pirnazarova Dilbarxon Abdullajon qizi
Qdpi 2-bosqich doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada olamning lisoniy manzarasi o'ld nazariy fikrlar shuningdek, zamonaviy tilshunoslikda mavzuga doir tadqiqotlar xususida ilmiy tahlillar qayd etilgan.

Kalit so'zlar: Zamonaviy lingvistik, olam manzarasi, lison, idrok, fikr, konseptuallashtirish, universallik.

Аннотация: В данной статье отмечены теоретические представления о языке ландшафте мира, а также научной анализ исследований по теме в современном языкознании.

Ключевые слова: Современная лингвистика, языковой ландшафт мира, язык, восприятие, мышление, концептуализация.

Abstract: In this article, theoretical ideas about the linguistic landscape of the world, as well as scientific analyzes of research on the topic in modern linguistics are noted.

Keywords: Modern linguistics, linguistic landscape of the world, language, perception, thought, conceptualization, universality.

Zamonaviy tilshunoslikda so'nggi davrlarda ko'p tahlilga tortilayotgan muammo "Olam manzarasi" yoki "Olamning lisoniy manzarasi" tushunchasidir. Olamning lisoniy manzarasi tushunchasi lingvokulturologiya, kognitiv lingvistik, psixolingvistik, etnolingvistik singari bir necha sohalarida tadqiq etiladi. Ushbu tushuncha jahon tilshunosligida turlicha tavsiflangan bo'lib, xususan, rus tilshunosi E.C. Yakovleva olamning lisoniy manzarasini olamni til prizmasi orqali o'ziga yarasha idrok etish deb talqin qiladi. L. M. Dmitriyeva esa olamning lisoniy manzarasi "olamning til ko'zida aks etishi" sifatida ta'riflagan. Shuningdek, bu borada taniqli olim Yu. N. Karaulovning fikrlari ham diqqatga sazovor bo'lib, u "Olamning lisoniy manzarasi mazkur tilning yaxlit holda olingan butun konseptual mazmunidir", - deya qayd etadi.

Olamning lisoniy manzarasi tushunchasini L. Vaysgerber ilmiy terminlar qatoriga kiritgan. Ushbu atama o'zbek tilshunosligida ham keng tadqiq etilayotgan bo'lib, bu haqida tilshunos olim D. Xudoyberganova o'zining "Lingvokulturologiya terminlarining qisqacha lug'ati"da bu terminga quyidagicha ta'rif bergan: "Olamning lisoniy manzarasi - olamni idrok etishning muayyan til jamoasi ongida tarixan shakllangan, uning tilida barqarorlashgan va ayni shu jamoa uchun xos bo'lgan odatiy hamda majburiy usullari majmui; olamni idrok etish va konseptuallashtirishning universal va ayni vaqtda milliy xoslangan usullari yig'indisi. Har bir tabiiy til olamning o'ziga xos lisoniy manzarsi hisoblanadi". Yuqorida berilgan ta'rifdan kelib chiqqan holda, shuni qayd etish mumkinki, olamning lisoniy manzarasi rang bildiruvchi so'zlar, obrazlar, metaforalar, o'xshatishlar, ayniqsa, frazeologizmlar yordamida yaratiladi. Har qanday mavjud til o'zida olam manzarasini aks ettirar ekan, shu asnoda ushbu manzara orqali til egalarining dunyoqarashi, urf-odati, milliy o'ziga xosligi, kognitiv zaxirasi xususidagi bilimlarni namoyon qiladi. Masalan, sigir o'zbek madaniyatida ro'zg'or barakasi, yeti xazinaning biri sifatida e'tirof etiladi. Hind madaniyatida esa dunyoni tutib turuvchi hayvon sifatida e'zozlanib, iloh darajasiga ko'tarilgan.

Xulosa sifatida shuni qayd etish mumkinki, olamning lisoniy manzarasi eng asosiy bilim zaxirasi bo'lib, har bir til sohibining olamni idrok etish jarayonidagi o'ziga

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

1.Яковлева Е.С. Фрагменты русской языковой картины мира// Вопросы языкознания. - Москва, 1994. - №5. -С.73-89.

2.Худойберганава Д. Лингвокултурология терьинларининг кискача изохла лугати. - Тошкент: Турон замин зиё, 2015. - Б.33.

3.Usmanova Sh. Lingvokulturologiya. Darslik. Toshkent-2019.141-b.